

KENT PARKI KAVRAMI VE KONYA KENTİ İÇİN BİR KENT PARKI ÖRNEĞİ¹

Ahmet Tuğrul POLAT

Serpil ÖNDER

Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kampus-KONYA

ÖZET

Bu araştırmada, Park kavramı ve kent parklarının genel özellikleri incelenerek, kent insanına rekreasyonel ve sosyo-kültürel amaçlı kullanım olanakları sunmak üzere, peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda işlevsel ve estetik değer taşıyan modern bir kent parkı tasarımı, Konya Kenti örneğinde ortaya konulmuştur.

Toplam 468 da alana sahip Konya Selçuklu Kent Parkı çalışması: a-Çevre analizi b-Program geliştirme c-Program ilişkileri d-Tasarım ana ilkeleri e-Leke çalışması f-Sirkülasyon şeması g-Avan proje h-Uygulama projesi aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

Kent parkları rekreasyonel, estetik, eğitsel ve ekolojik amaçlarla oluşturulmuş kamuya açık yeşil alanlardır. İnsanlara rahat yaşama mekanlarının oluşturulması için tasarlanan Konya Selçuklu Kent Parkı projesinde kullanıcılara güven veren, rahatlık ve estetik sağlayan fiziksel bir ortam hazırlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: kent parkı, Konya, rekreasyon, tasarım

URBAN PARK CONCEPT AND AN URBAN PARK SAMPLE FOR KONYA

ABSTRACT

In this study, park concept and general characteristics of urban parks were investigated, according to the results of this investigations, a modern park project having a functional and visual value, recreational and socio-cultural usage of urban population based on the principles of landscape architecture were planned in Konya.

This study was released on totally 468 da area and carried on under the following stages; a-Site analysis b-Program c- Program relationships d-Design concept e-Bubble diagram f-Circulation diagram g-Master project h-Application project.

Urban Parks are green planned, public lands, set aside for recreational, aesthetics, educational and ecological use. The design is to provide comfortable living surrounding for people in Konya Selçuklu Urban Park to create a medium of comfort, aesthetic and confidence for people.

Key words: urban park, Konya, recreation, design

GİRİŞ

Çağımızda önceden belirlenemeyen sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmeler, sürekli hammadde arayan bir endüstri ve doğayı sömüren bir insanlık kitlesini doğurmuştur. Hızlı kentleşme, endüstrileşme ve nüfus artışı bir taraftan refah düzeyini yükseltirken diğer taraftan doğal kaynakları yok ederek, çözümü zor çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Çevre sorunlarına karşı 19. y.y.'da başlayan sorumluluk günümüz gündeminin en önemli konuları arasında yerini almıştır.

Sanayileşme ile gelişen kentler, insanların doğayla olan ilişkilerini tamamen koparmakta ve bu gereksinmeyi önemli ölçüde sağlayan kent içi açık ve yeşil alanlar her geçen gün gittikçe azalmaktadır. Kentlerde insanlar iç ve dış mekan yönünden çevrelenmiş küçük, doğa güzelliklerinden uzak bir monoton yaşam içinde bedensel, psikolojik ve sosyal sorunlar ile iç içe kalmışlardır.

Günümüz modern insanı ve sosyal topluluğu fiziki ve psikolojik sağlığını rekreasyon ihtiyaçları ve aktiviteleri ile gidermeye çalışmaktadır. Rekreasyon insanların ekonomik sosyal ve kültürel gelişme seviyelerine göre ilgi alanlarına girmekte ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle, kentlerdeki yeşil alanların miktar, dağılım ve kullanım açısından bir bütün olarak geliştirme ve uygulama çabaları önem kazanmaktadır.

Fiziksel, sosyal ve görsel yönden yeterli, üstün standartlı dış mekan düzenleme anlayışı günümüzde yerini bulmaya başlamıştır. Günlük yaşam çevresi içinde bu yöndeki gereksinmelerin karşılanmasında kent içi mekanlar büyük önem taşımaktadır. Bu tür mekanların en önemlisi pek çok rekreasyonel olanağı ve tesisi birlikte bulunduran kent parklarıdır.

Parklar kentlerin rahat, huzur verici fonksiyonel ve estetik mekanlarıdır. Kent parkları kentlerin doğal ve kültürel özellikleri yönünden en seçkin yerlerinde her yaş grubu için her türlü aktif ve pasif rekreasyon olanaklarına ve tesislerine sahip olacak şekilde planlanmalıdır. Kent parkları korumaya, kullanmaya, sağlığa ve eğitime olanak sağlarken, toplumsal yaşamı da düzenlerler. Bu çalışmalar, peyzaj mimarlığı mesleği temeli üzerinde, yaratıcı içgüdü ve ekonomik yaklaşımlarla olgunlaşacaktır.

Ülkemizde, son yıllarda çevre düzenleme çalışmaları (tasarım ve uygulama) uzman kişi ve kurumlarca yürütülmeye başlanmış fakat kentsel yeşil alan düzenleme çalışmaları yeni yeni örneklenmeye başlanmıştır.

Konya kentinin kentsel gelişme yönü, 2020 Nazım İmar Planı'nda da görüldüğü gibi Selçuklu ilçesine doğrudur. Bu sebeple çalışma alanı Selçuklu ilçesi sınırları içinde tercih edilmiştir. Kent bütününde, kent parkı için standart büyüklüğe sahip ve imar planında yeşil alan olarak ayrılmış alan sayısının sınırlı olması çalışma alanının seçiminde diğer bir etken olmuştur. Konya kent yerleşimi geniş çapta bir alan üzerine kurulmuş ve hızla gelişmektedir. Kentte mevcut olan parklara ek olarak standartlara uygun bir kent parkı

¹ A. Tuğrul Polat'ın Yüksek Lisans Tezi'nden özetlenmiştir

oluşturulması, kent insanının ihtiyaçları doğrultusunda son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle kent halkına aktif ve pasif rekreasyon olanakları sunacak, peyzaj mimarlığı ilkeleri doğrultusunda işlevsel ve görsel değerler taşıyan bir kent parkının planlanması, Konya kenti için önem arz etmektedir.

MATERYAL VE METOT

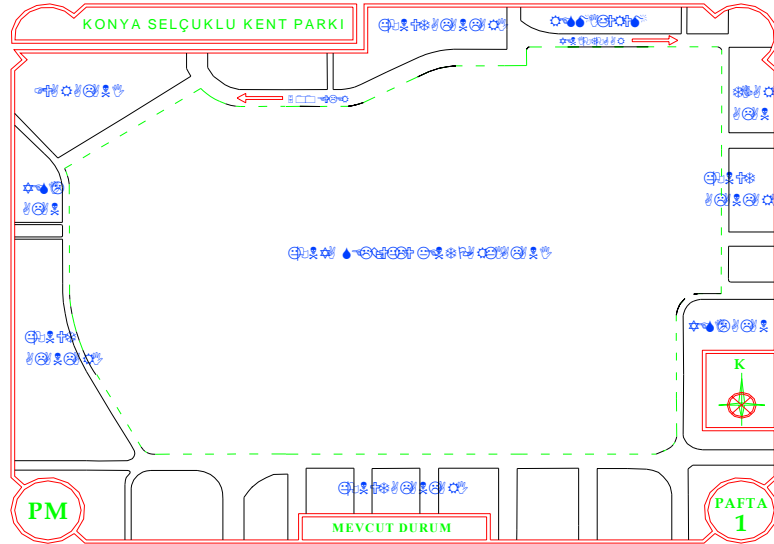
Araştırma materyali, araştırma alanı ile araştırma araç ve gereçlerinden oluşturulmuştur. Araştırma alanı kentin kuzeyinde Afyon/İstanbul karayolunun ve yeni otogarın batısında Selçuk Üniversitesi Kampüsü'nün güneyinde Binkonut mahallesinde Konya Büyükşehir Belediyesine ait 468 dekarlık alanıdır (Şekil1.)

Araştırma alanının doğal ve kültürel özelliklerinin saptanmasında; alanda doğrudan yapılan inceleme ve gözlemlerden, alanın eskiz ve fotoğraflarının değerlendirilmesinden, Harita Genel Komutanlığı 1/5000 ölçekli topoğrafik haritasından, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü istatistiklerinden, Konya Kenti 1/5000 ölçekli imar planından, Devlet İstatistik Enstitüsü 1997 yılı nüfus sayımı istatistiklerinden yarala-

nılmıştır. Ayrıca tasarım alanının toprak özelliklerinin saptanması amacıyla laboratuvar analizleri Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak bölümünde gerçekleştirilmiştir.

Tasarım sürecinin oluşturulmasında, yöntem olarak (Özkan, Küçükerbaş 1992)'da verilen tasarım süreci esas alınmış ve (Bayraktar, Özkan 1988), (Özkan ve ark. 1990), (Özkan ve ark.1993), (Yılmaz, Yılmaz 1999) çalışmalarındaki tasarım süreçleri sentezlenerek özgün bir çalışma ortaya konulmuştur. Buna göre yöntem:

- Çevre analizleri,
- Program geliştirme,
- Program ilişkileri ve işlev şeması,
- Tasarım ana ilkelerinin belirlenmesi,
- Leke çalışmaları,
- Sirkülasyon şeması,
- Avan proje,
- Uygulama projeleri, aşamaları biçiminde oluşturulmuştur.

Şekil 1. Çalışma alanı vaziyet planı

KONYA KENTİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Konya Kenti'nin Doğal Yapısı

Konya İli İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, 36° 41' ve 39° 16' kuzey enlemleri ile 31° 14' ve 34° 26' doğu boylamları arasında yer almaktadır. İl topraklarının büyük kısmı İç Anadolu Bölgesi'nde güney ve güneybatısından küçük bir kesimi ise Akdeniz Bölgesi'nde kalmaktadır. Kuzeyden Ankara, batıdan Isparta-Afyon-Eskişehir, güneyden İçel-Karaman-Antalya, doğudan Niğde-Aksaray illeri ile çevrili olan Konya ili 38.257 km²'lik bir alana yayılmaktadır (Kafalı 2001).

Konya İlinde en fazla alana sahip yeryüzü şekli ova ve platolardır. Ovaların tabanlarında yer alan çukur kısımlarda kapak havzalar oluşmuştur. Yükselti

az yer tutar ve genellikle ilin güneyinde toplanmışlardır.

Konya ili göl ve sulak alan açısından da zengin bir ilimizdir. Bunların başlıcaları; Tuz Gölü, Beyşehir Gölü, Akşehir Gölü, Suğla Gölü, Ilgın Çavuşlu Gölü, Ereğli Akgöl, Yunak Akgöl, Ereğli Bataklığı, Alakova Bataklığı, Aslım Bataklığı, Bağışgöz ve İnsuyu bataklıklarıdır (Kafalı 2001).

İç Anadolu Bölgesi'nde hüküm süren karasal iklim Konya'da da egemendir. Konya İlinin yüksek ovalarında kışları soğuk, yazları ise gündüzleri sıcak, geceleri serin, gece gündüz sıcaklık farkı yüksek, az yağışlı bir iklim yaşanmaktadır. Konya il merkezinde ortalama sıcaklık 13.7 °C dir. Ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 23 °C ve en düşük ortalama sıcaklığın görüldüğü ay ise -0.3 °C

ile Ocak ayıdır. Sıcaklığın 0 °C'nin altına düştüğü ortalama donlu günler sayısı ise 96.4'dür (Anonymous 1995).

Ülkemizde en az yağış alan illerden biri olan Konya İl merkezinde yıllık ortalama yağış miktarı 319.4 mm'dir. Yağış ortalamasının en yüksek olduğu ay 48.7 mm ile Ağustos ayıdır. Ancak, bitki yaşamı açısından toplam yağış miktarlarından çok yağışın mevsimlere dağılışı önemlidir. Konya için mevsimlere dağılışı % 11.5 yaz ayları, % 19.2 sonbahar ayları, % 35.8 kış ayları, % 33.5 ise ilkbahar aylarıdır. Ancak, kış aylarında düşen yağışın büyük bölümü kar olarak düşmektedir. En yüksek kar örtüsü ortalama 8.2 cm ile ocak ayı olmuştur. Yılda ortalama 13.3 gün karlı 76.3 gün yağışlı geçmektedir. Konya'da yıllık ortalama nispi nem %60 civarındadır. Ancak, yıl içerisinde nispi nemin % 38'e kadar düşmesi bitki yaşamını kötü yönde etkilemektedir. Ortalama nispi nemin en yüksek olduğu aylar kış aylarıdır (Anonymous 1995).

İç Anadolu Bölgesinin bozkır kuşağında yer alan Konya İlinde doğal bitki örtüsü otsu bitkilerden oluşan bozkır (step) görünümündedir. Ayrıca il alanının büyük bölümünde tarla tarımı yapıldığından bu kesimde doğal bitkilerin yerini kültür bitkileri almıştır. İl toplam alanının %12' sini oluşturan ormanlar, ova kenarlarında çalılıklar, tepelerde ise yüksek ağaçlar biçiminde görülür. Ormanlık alanlar daha çok ilin güneyindeki dağlık kısımlarda bulunmakta olup, ilin kuzeyinde ise yok denecek kadar azdır (Kafalı 2001).

Konya Kenti'nin Kültürel Yapısı

Konya nüfus varlığı bakımından Türkiye'nin büyük illerinden biridir. 2000 yılı genel nüfus tespitlerine göre il nüfusu 2.192.166 dir. 1990-2000 dönemi yıllık nüfus artış hızı ise %22,37 olarak gerçekleşmiştir. Nüfusun yerleşim yerlerine göre dağılımı incelendiğinde Konya İl nüfusunun %59' unun merkezlerde, %41'nin köylerde yaşadığı görülmektedir (Anonymous 1997).

1990 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre kadın nüfusunu okuma-yazma oranı %76.81 erkek nüfusunu okuma-yazma oranı %91.58'dir. Konya İli okuma-yazma oranı bakımından İç Anadolu Bölgesi'nde %84.5 yakın, Türkiye ortalamasının %80.5'in üzerinde bir değere sahiptir (Anonymous 1994).

Konya İlinde bitkisel üretim tarla bitkileri üretimine dayanmaktadır. İl tarımsal faaliyetleri içinde hayvancılık özel bir ağırlığa sahiptir. Geniş bir alana yayılan Konya il toprakları hayvancılık için uygun bir zemin oluşturmaktadır.

Konya İli, imalat sanayi bakımından ülkemizin önde gelen illerinden biridir. İstihdam bakımından da il ekonomisi içinde önemli bir yeri olan imalat sanayi sektörünün son veri olan 1990 yılında toplam istihdamın %9.5'ini oluşturduğu dikkat çekmektedir (Kafalı 2001).

Konya İli, tarih boyunca kültür ve uygarlıkların etkisinde kalmış, bir çok uygarlığa ev sahipliği etmiş-

tir. Zengin tarihi geçmişinden miras kalan tarihi eserlerin yanı sıra göl, termal ve doğa turizmi potansiyeli bakımından ülkemizin ender merkezlerinden biridir. Ancak, bu potansiyelin yeterince değerlendirilmediği görülmektedir.

Konya kenti parklarının nicelik ve dağılım yönünden değerlendirilmesi

Konya ınsal olarak kurulmuş bugün kuzeye lineer gelişme gösteren güney ve güneydoğusu verimli tarım topraklarıyla çevrili, batıda yerleşime uygun olmayan yüksek tepe ve dağların olduğu, kuzey ve kuzeydoğusunda sanayi alanlarının olduğu bir kentsel gelişme göstermektedir. Kent 29.568 ha'lık düz bir arazi üzerine kurulmuştur. 1997 yılı itibariyle 4.627.527 m² yeşil alan bulunmakta, kişi başına 7.4 m² yeşil alan düşmektedir (Çizelge 1.). Bu değer pek çok büyükşehirde ki yeşil alan miktarından fazladır. Ancak yeşil alanların kent içinde homojen dağılımlarının ve kendi içindeki niteliklerinin yetersizliği ile kent içinde bir bütün oluşturacak şekilde planlanmamış olması nedeniyle bugün için yeterli, gelecek için güvenceli bir yeşil alan varlığından söz edilememektedir (Önder 1997).

Çizelge 1. Konya'da yeşil alanların durumu (Önder 1997).

Yeşil Alan Türü	Adet	Alan (m ²)
Çocuk Oyun Alanları	124	188.875
Mahalle Parkları	50	322.375
Kent Parkları	2	375.000
Spor Alanları	8	196.483
Yol ve Meydanlar	65	483.349
Mezarlıklar	53	1.121.445
Ormanlık ve Ağaçlık Alanlar	7	1.940.000
Toplam		4.627.527

Kentte ki bugünkü aktif yeşil alan miktarı standartlara göre çok azdır. Kentin yeşil alanlarının miktarı, dağılımı ve niceliklerinin bilinmesi gereklidir. Bu bilgiler bundan sonra yapılacak olan çalışmalara da ışık tutacaktır.

-Aleaddin Tepesi Parkı

Aleaddin Tepesi Parkı 200.000 m² alan ve 100'e yakın bitki türü ile şehir merkezinde Hamidiye Mahallesi sınırları içerisinde yer alır. Park özellikle tarihi özelliği ile önem taşırken, şehir merkezinde olması da kullanım özelliğini ön plana çıkarır. Alan içerisinde Selçuklu devri eserlerinden en eskisi olan Aleaddin Camii ve Sultan Kılıç Arslan II. Devrinde yapılmış olan Selçuklu Köşkü de yer almaktadır. Bunların yanında:

- Aile çay bahçeleri,
- Çocuk oyun alanları,
- Nikah salonu,
- Gezinti yolları,
- Oturma birimleri,
- Otopark
- WC yer alır.

-Selahaddin-İ Eyyübi Tepesi Parkı

Selçuklu İlçesi Malazgirt Mahallesi sınırları içerisinde yer alan park Türkiye'nin en büyük yapay tepesi özelliğini taşımaktadır. İnşaat çalışmalarına Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 1997 yılında başlanmış ve 2001 yılında tamamlanarak hizmete sunulmuştur. Yaklaşık 2000 yılı birim fiyatları ile 1 Trilyon Türk Lirasına mal olan yapay tepe 120.000 m² alana kurulmuş, bitkilendirme çalışmalarında iklime ve yörenin coğrafik yapısına uygun 241 çeşit farklı türde bitki kullanılmıştır. Park alanı aşağıdaki tesis ve olanakları içermektedir:

- Piknik alanları,
- Çay bahçeleri,
- Kuleli, açık ve kapalı çarşılar,
- Yapay göl,
- Krater kafeterya,
- Botanik bahçesi,
- Çocuk Oyun Alanları,
- Havuzlar ve su kanalları,
- Sergi alanları,
- Gezinti yolları,
- Oturma cepleri,
- Otoparklar,
- WC ve diğer tesisler.

-Kozağaç Parkı

Meram İlçesi Kozağaç Mahallesi sınırları içerisinde 110.000 m² alan üzerine yapılmıştır. Aşağıdaki tesisleri içermektedir:

- Yapay göl ,
- Piknik alanı,
- Şelale ve mağara,
- Yıldız ve gül bahçesi,
- Kuşçu kahvesi,
- Güvercinlik,
- Spor alanları,
- Otopark.

-Sanayi Parkı

Selçuklu İlçesi sınırları içerisinde sanayi mevkiinde 35.000 m² alan üzerine kurulmuştur. Sanayi Parkı aşağıdaki tesisleri içermektedir:

- Yapay göl,
- Piknik alanı,
- Otopark
- Gezinti yolları,
- Çiçek üretimi ve sergi alanı,
- Restaurant ve çay bahçesi,

-Necmettin Erbakan Parkı

Selçuklu İlçesi sınırları içerisinde bir yeraltı alışveriş merkezi üstünde yaklaşık 25.000 m² alana yapısal ağırlık verilerek tasarlanmıştır. İçerdiği tesisler:

- Minyatür Monstar Köprüsü,
- Minyatür Pamukkale,
- Minyatür Peribacaları,

- Yapay Şelale,
- Restaurantlar,
- Çay bahçeleri,
- Çocuk oyun alanı,
- Otopark,
- Kaya bahçeleri
- Kafeterya
- Fuar alanı

Mevlâna dergahına bağlı kişilerin, uzun yıllar havuzu etrafında meclisler kurduğu, sema gösterileri tertip ettiği "Dede Bahçemiz" Cumhuriyet döneminde Belediye Başkanlığına devredilmiş, böylece 1970 yılında açılan Konya Fuarı'nın çekirdeği oluşturulmuştur. Fuar alanı yaklaşık 70.000 m² alan üzerine kurulmuştur. Konya Fuar'ı genellikle Ağustos-Eylül aylarında faaliyete geçer. Ayrıca bulundurduğu tesisler:

- Havuzlar,
- Botla gezinti,
- Çay bahçesi,
- Lunapark,
- Nikah salonu,
- Konferans salonu.
- Gezinti yolları,
- Oturma birimleri,
- Otopark.

Planlama alanının çevre analizi**İklim**

Yöre iklimini uzun, karlı, soğuk kış, kısa ılıman ve rutubetli ilkbahar, kuru yakıcı ve uzun yaz; ve ilkbahardan daha kuru ve daha sıcak sonbahar karakterize eder. Kısaca Konya'da yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı olan karasal iklim etkilidir. Yıllık sıcaklık ortalaması 11,5 °C'dir. Yağışın mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde yağışlar daha çok kış ve onu takip eden ilkbahar mevsimine rastlamaktadır. Konya'da yıllık ortalama nispi nem % 60'dır. Konya'nın ortalama rüzgar hızı 2,1 m/sn'dir. Kuvvetli rüzgarlı gün sayısı ilkbahar aylarında daha fazladır. Hakim rüzgar yönü kuzey ve kuzeybatı yönleridir (Anonymous 1995).

Toprak

Konya Kenti ve çevresinde en yaygın olarak başta alüviyal ve kolüviyal topraklar olmak üzere kırmızı kahverengi ve kahverengi büyük toprak grupları görülmektedir. Kentin yerleşim alanının büyük bir kısmında ve genellikle güneydoğu taraflarında alüviyal topraklar yaygın olarak bulunmaktadır. Bu topraklar yüzey sularının tabanlarında veya tesir sahalarında, akarsular tarafından taşınarak yığılmış bulunan genç sedimentler üzerinde yer alan, düz ve düze yakın meyile sahip, (A) C profilli, azonal genç, derin topraklardır. Buldukları iklime uyabilen her türlü kültür bitkisinin yetiştirilmesine elverişli, çok iyi nitelikli ve üretken tarım topraklarıdır (Önder 1997).

Planlama alanı toprağı killi-tın bünyede olup, hafif alkali reaksiyonda ve kireçli topraklar sınıfındadır. Alanda tuzluluk problemi bulunmamaktadır. Yapılan toprak analizi sonuçlarına göre, planlama alanının toprakları çeşitli bitki türlerinin yetişmesinde sorun yaratmayacak özelliklere sahip bulunmaktadır.

Topografya

Konya kenti ortalama 1024 m yüksekliğindedir. En yüksek noktası Alaeddin Tepesi (1080 m) en alçak yeri ise Aslım Bataklığı (975 m)'dir. Yerleşim merkezinin büyük kısmı 1020 m-1030 m yükseklikleri arasında değişmektedir. Yerleşme alanının % 70'i büyük bir düzlükten ibarettir (Önder 1997).

Alan genelde düz bir topografyaya sahip olmakla beraber batıdan doğuya doğru en yüksek ve en alçak noktaları arasında yaklaşık 6 metrelik bir kot farkına sahiptir. Alanın en yüksek noktası batıda en alçak noktası doğuda yer almaktadır (Şekil 2.) (Anonymous 1998).

Su durumu

Konya Kenti ve çevresinde bulunan su noktaları, akarsular, kaynaklar, sığ kuyular ve sondaj kuyularıdır.

Konya ovası kapalı havza niteliğinde olduğu için yer altı su rezervleri bakımından oldukça zengindir. Ancak bu yer altı su rezervleri nitelik (tuzluluk) bakımından çoğu zaman sorun oluşturmaktadır (Yılmaz 2001).

Araştırma alanında yer üstü su kaynağı olmadığından çeşitli amaçlar için gerekli su yer altı su kaynaklarından sağlanacaktır.

Şekil 2. Planlama Alanının Görünüşü

Bitki örtüsü

Havzanın güney ve güneybatı kesimlerinde çeşitli ağaç ve ağaççıklardan oluşan orman alanları vardır. En çok rastlanan türler Konya Ovası'nı doğudan kuşatan dağlarda *Quercus sp.* (Meşe), *Fagus sp.* (Kayın), güneyde Toros dağlarının iç yaylaları üzerinde *Juniperus sp.* (Ardıç), *Cedrus sp.* (Sedir), *Pinus nigra* (Karaçam), *Pinus brutia* (Kızılcım), *Abies sp.* (Gökmar), *Picea sp.* (Ladin), *Fraxinus sp.* (Dişbudak) ve *Carpinus sp.* (Gürgeç)'dir. Ayrıca akarsu boylarında *Salix sp.* (Söğüt), *Populus sp.* (Kavak), *Elagnus sp.* (İğde), *Ulmus sp.* (Karaağaç) bulunmaktadır. Orman-

larda bulunan ağaçların oranı ise % 50 Pinus, % 25 Juniperus, % 15 Picea, % 8 Quercus, % 2 Abies ve Fraxinus'dur (Önder 1997).

Bölgede bitki örtüsü bozkır tipi bodur, dikenli ve toprağı derince girebilen yumruk köklü bitkilerden oluşur. Bunların yaygını yavşandır. Yavşan hayvanların en önemli gıdasıdır. Diğer yaygın bitkiler yandak, tezgen ve gevendir.

Çevresel kullanımlar

Çalışma alanını bütün yönlerden imara açılmış fakat batı, güney ve kuzeyde bir kısım olmak üzere henüz yapılaşma gerçekleşmemiştir. Nazım İmar Planı'na göre alanın doğusunda ticari, kuzeydoğusunda kurumsal, batı ve güneydoğusunda yeşil alanlar yer almaktadır. Ayrıca alanın kuzeybatısı fuar alanı ve gelişmeye açık park alanı olarak düşünülmektedir. Planlama alanı taşıt yolları ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca alanın kuzeyinden geçen taşıt yolu, otoparla birlikte Konya-Afyon yoluna yaklaşık 2 km uzaklıkta direk bağlantılıdır (Şekil 3.).

Program geliştirme

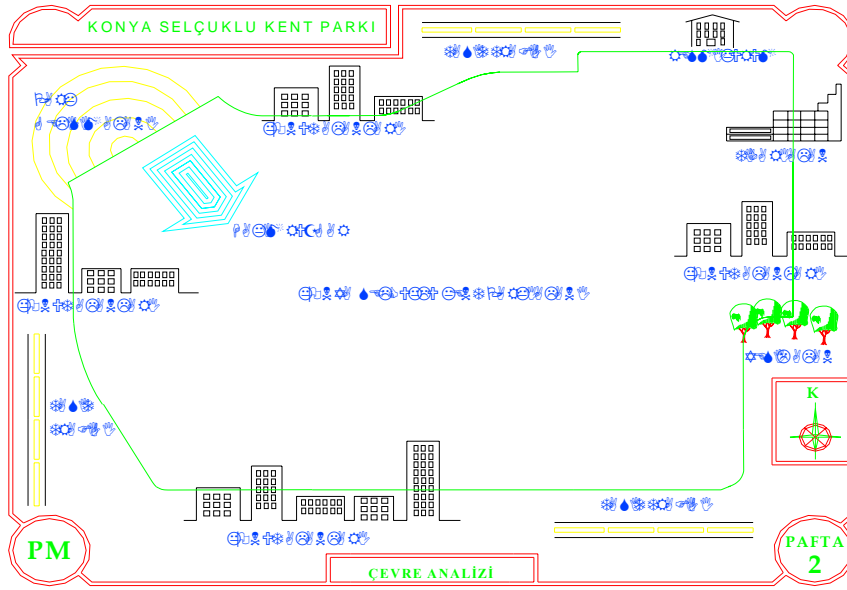
Konya Selçuklu Kent Parkı planlanması çalışmasında program Konya kenti mevcut durumu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir (Çizelge 2.).

Program ilişkileri ve işlev şeması

Programa alınan tesis ve aktivitelerin analizi sonucunda birbirleriyle ilişkili olanlar saptanmış ve aşağıdaki şekilde gruplara ayrılmıştır:

- a-Giriş ve İdari tesisler
- b-Aktif Rekreasyon Alanları
 - 1-Spor kompleksi
 - 2-Çocuk oyun alanları
 - 3-Bisiklet yolu
 - 4-Botla gezinti
 - 5-Atla gezinti
 - 6-Konser alanı
- c-Pasif Rekreasyon Alanları
 - 1-Yapay göl
 - 2-Kış bahçesi&restaurant
 - 3-Kafeterya
 - 4-Çay bahçesi
 - 5-Piknik alanı
 - 6-Seyir tepesi ve gezinti alanları
 - 7-Açık hava sergisi
 - 8-Müzik pavyonları
 - 9- Gül, İslam, Türk ve Japon bahçeleri
 - 10- Botanik parkı
 - 11- Hayvanat bahçesi
- d-Kültürel Tesisler
 - 1-Kültür merkezi
- e-Bilimsel ve Eğitici Tesisler
 - 1-Bilim merkezi
 - 2-Gözlemevi
 - f-Teknik tesisler

Ortaya çıkan temel işlevlerin birbirleri ile olan ilişkileri şekil 5.'de verilmiştir.

Şekil 3. Çevre analizi (Orjinal)

Tasarım ana ilkeleri

Alanın biçimi ve konumu sirkülasyon sistemi ile işlev gruplarının belirlenmesinde en önemli unsurdur. Kent ağırlıklı park alanının güneybatısı, güneyi ve güneydoğusunda yer almaktadır. Alanın kullanımı, yoğun olarak, taşıt trafiği açısından uygun otogar ve Afyon karayoluna yakın kuzeydoğu bölümüdür. Ana giriş bu bölümden seçilmiştir. Ayrıca alanın çevresel kullanımı dikkate alınarak güney, doğu ve kuzeybatıda olmak üzere üç girişe daha ihtiyaç vardır. Alanın kullanım özelliği göz önünde bulundurularak, girişlerin sayısının artırılmaması güvenlik ve kontrol bakımından doğru bir karar olacaktır. Tasarlanan girişleri birbirine bağlayacak yollar alanın ana ulaşım akslarını oluşturacaktır. Taşıt ve yayalar bu ana girişleri kullanarak alandan yararlanabileceklerdir. Ayrıca alanın büyüklüğü nedeniyle otoparklar tesisler ile birlikte çözümlenmiştir.

Taşıt, bisiklet ve yayaların gereksinimleri doğrultusunda ulaşım sistemi kombine şekilde düşünülmüştür. Taşıt yolları ile birlikte tretuvar, bisiklet yolu ve bunları ayırıcı yeşil bant ile birlikte tasarlanmıştır.

Alanın yoğun kullanım mevsimi olan yaz aylarında bölge iklimi sıcak ve kuraktır. Kentte ve yakın çevresine özellikle bu aylarda hizmet verebilecek stabil ve hareketli su yüzeyleri bulunmamaktadır. Kentin bu yöndeki büyük eksikliğini giderecek uygun ölçekte ve informal yapıda bir yapay göl tasarlanmıştır. Bu göl kıyılarında pasif rekreasyon etkinliklerine olanak verilecek tesisler tasarlanmıştır. Alanın topografik yapısı düze yakın olduğundan yapay göl için yapılacak kazı ve seyir tepeleri için ihtiyaç dolgu çalışmaları birbirini tamamlayıcı yeterlilikte olacaktır.

Alandaki tesislerden piknik alanı, botanik parkı ve gezinti alanları sakin ve gürültüsüz yerlerde seçilmiştir. Spor kompleksi, konser alanı ve müzik pavyonları

alanın belirli bir yerinde izole edilmiş ve bu tesislerle birlikte hayvanat bahçesinin işletme yönünden yönetimi kendi içlerinde olacak şekilde tasarlanmıştır.

Alanın toplanma ve yoğun kullanım bakımından merkezini oluşturacak bölüm yapay göl kıyıları olarak tasarlanmıştır. Bu bölümde meydan, geniş akslar ve detaylı dinlenme elemanlarına yer verilmiştir.

Park alanı koruma, engelleme, sınırlama ve estetik doğrultusunda her yönden bitkilerle yoğun olarak bitkilendirilmiştir. Herdemyeşil bitkilerin homojen dağılımına özen gösterilmiştir.

Leke çalışması

Tasarım ilkeleri doğrultusunda oluşturulan leke diyagramı Şekil 6.'da verilmiştir.

Sirkülasyon şeması

Tasarım ilkeleri ve leke diyagramı çalışmaları baz alınarak alandaki ana sirkülasyon ortaya çıkarılmıştır. Sirkülasyon sistemi, ana giriş ve diğer girişleri birbirine bağlayacak şekilde ve alan içerisinde fonksiyonel açıdan maksimum düzeyde yarar sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Kısa tali yollarla tesisler ana sirkülasyon sistemine bağlanmış, böylece alanın parçalanması önlenerek yeşil alan kazanılması sağlanmıştır. Araç yolu yanında tretuvar, bisiklet yolu ve yeşil bant planlanarak kullanıcıların tesisler haricinde spor ve gezinti amaçlı kullanabilecekleri yaklaşık 2.5 km'lik bir sirkülasyon sistemi hedeflenmiştir (Şekil 7.).

Avan Proje

Leke diyagramının geliştirilmesi ile avan proje 1\1000 ölçekte tek pafta halinde hazırlanmıştır. Proje 100x100 metrelik karelere bölünerek okunması kolaylaştırılmıştır. Avan Proje Büyükşehir Belediyesi yetkililerince kritik edilmiş amaç ve öneriler karşılıklı değerlendirilmiştir (Şekil 8.).

Uygulama Projesi

Avan proje üzerinde yapılan tartışmaların değerlendirilmesi ile son şeklini alarak geliştirilmiştir. Tasarımın ana unsurlarına bağlı kalarak 1\250 ölçekte dört pafta halinde uygulama projesi hazırlanmıştır. Proje 50x50 metrelik karelere bölünerek aplikasyon ve araziye uygulanmasının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Konya kenti son yıllardaki sanayileşme, konutlaşma ile birlikte gelişmiş ülkemizin takdir ve tercih edilen gözde illerinden birisi olmuştur. Düzgün kentleşme ile birlikte yeşil alan potansiyeli bakımından da ülke standartlarının üstünde yer almaktadır. Ancak kent bütününde mevcut olan parklar ölçü ve işlev bakımından kent parkı normuna ulaşamamıştır.

Yaklaşık 400 da alana ihtiyaç duyan kent parkları belirli rekreasyonel olanakları sunmak zorundadır. Çalışma alanının belirlenmesinde bu veriler baz alınmış ve 2020 Konya Nazım İmar Planı incelenerek çalışma alanı belirlenmiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin yeşil alan çalışmaları doğrultusunda ekonomik durum, halkın ihtiyaçları ve bölgenin iklim koşulları da dikkate alınarak hazırlanan proje bir tasarım süreci ürünüdür. Konya Büyükşehir Belediyesi projeyi uyguladığı takdirde, Ankara Gençlik Parkı, İzmir Kültür Park gibi kent adıyla anılabilecek fiziksel, sosyal, kültürel açıdan kentsel ölçekte etkinliği olan ve ülke düzeyine örnek olabilecek bir eser ortaya konulacaktır.

Kaliteli rekreasyonel amaçlı kentsel kamusal dış mekanlara kavuşabilmemiz için peyzaj çalışmalarının tasarım ve uygulama safhalarında gelişmiş ülkeler düzeyini yakalamamız gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi üretilen peyzaj projelerinin çoğalması ve yeterli finansal kaynaklara bağlıdır.

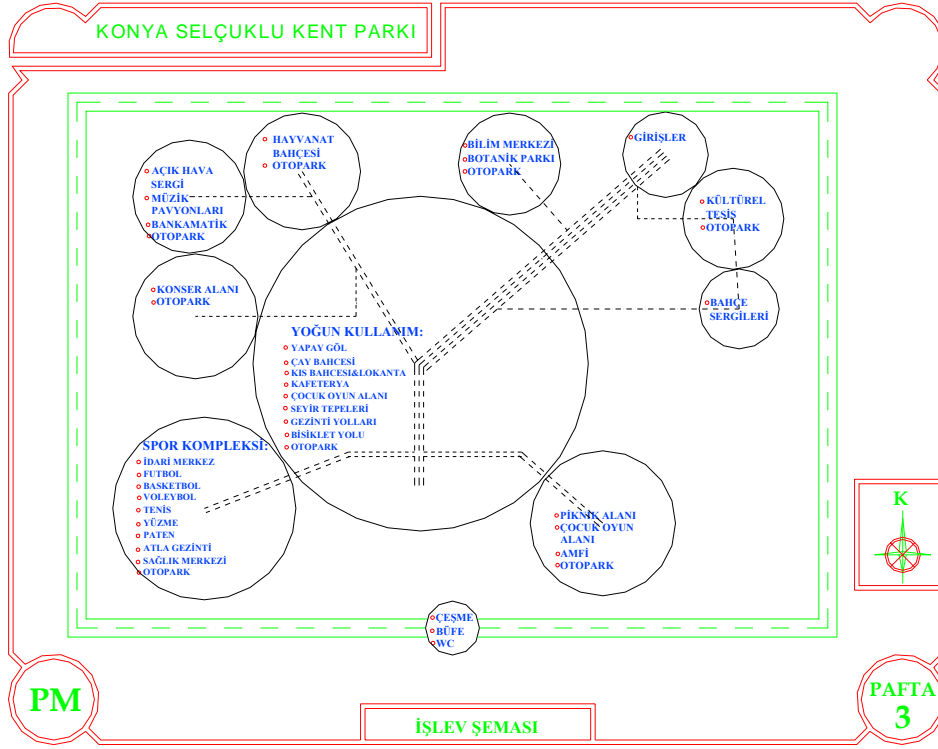
Ülkemizde çevre düzenleme çalışmalarının projelendirme safhasına tam olarak uyulmadığı görülmektedir. Hızla gelişen kentleşme ile birlikte çevre kavramının ön plana çıkması peyzaj mimarlarına bir çok meslekten daha önemli görevler yüklemiştir.

Son yıllarda çevre düzenleme çalışmalarında belediyeler gerekli olan duyarlılığı göstererek özlenen atılımlar yapmaya başlamışlardır. Ancak çalışmaların çoğu standartların altında gerçekleştirilmektedir. Kentlerin açık ve yeşil alan sistemleri ile ilgili sorunları ve çözüm yolları uzman kişilerin önderliğinde tespit edilip sonuca ulaştırılabilecektir. Belediyelerin bu çalışmalarında proje müellifleri ve uygulama yüklenicilerini titizlikle belirlemeleri son derece önemlidir. Ayrıca yapılacak olan tasarım çalışmalarında konunun yarışma biçiminde sonuçlandırılması da fevkalade yararlı olacaktır. Belediyelerde çevre düzen-

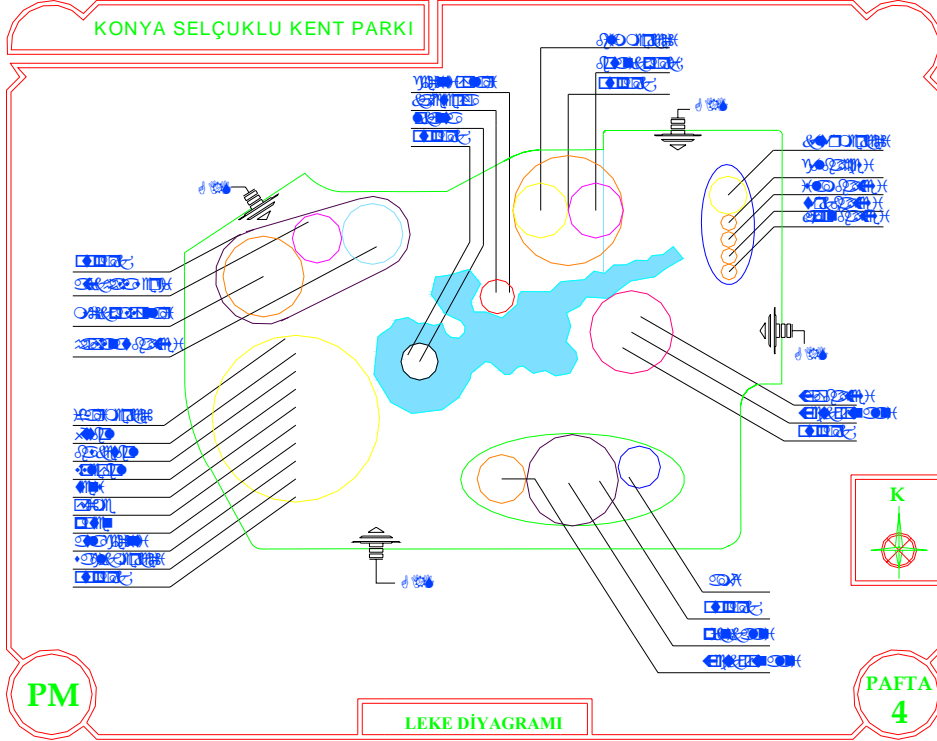
leme çalışmalarında birinci dereceden sorumlu birimler Park Bahçeler Müdürlükleridir. Bu birimlerde özellikle çalışmaların en hassas noktası olan tasarım süreci safhasının peyzaj mimarları önderliğinde bir ekiple gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Çizelge 2. Konya Selçuklu Kent Parkı Programı

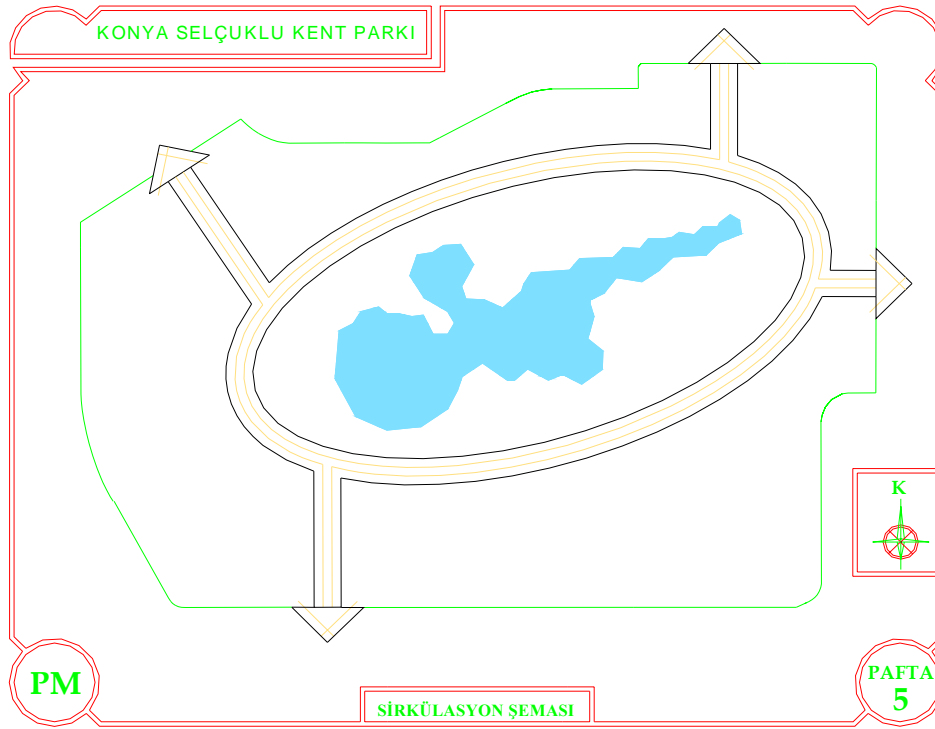
PROGRAM			
	Tesisler	Açık Alan (M ²)	Kapalı Alan (M ²)
1	Girişler ve Kemerler	1.668	576
2	İdari Merkez (İdare, PTT, Kreş, Basın ve Zabıta)	---	1.000
3	Teknik Merkez (Yangın, Trafo, Atölye, Depo ve Çöp)	500	500
4	Sirkülasyon, Tretuvar ve Bisiklet Yolu	42.000	---
5	Otoparklar (601 oto)	17.512	---
6	Kültür Merkezi	307	1.602
7	Gül, İslam, Türk ve Japon Bahçesi	3.743	101
8	Amfi	824	---
9	Piknik Alanı	47.543	1.000
10	Çocuk Oyun Alanı (3 Adet)	2.119	---
11	Kapalı Spor Salonu	---	2.214
12	Paten	1.500	225
13	Yüzme	436	952
14	Voleybol (2 Adet)	560	---
15	Mini Futbol	1.872	---
16	Futbol	7.437	1.234
17	Basketbol (2 Adet)	700	---
18	Tenis (2 Adet)	1.336	---
19	Atla Gezinti	1.900	952
20	Sağlık Merkezi	150	181
21	Tuvalet, Büfe ve Çeşme	---	500
22	Konser Alanı	3.921	121
23	Müzik pavyonları ve Balık Lokantaları	3.480	1.620
24	Açık Hava Sergi Alanı	1.391	353
25	Hayvanat Bahçesi	14.293	3.207
26	Botanik Parkı	29.431	150
27	Bilim Merkezi	706	571
28	Gözlemevi	693	185
29	Ada Restaurant & Kışbahçesi	1.593	300
30	Çay Bahçesi ve Teraslar	6.309	400
31	Seyir Tepeleri	7.740	---
32	Kafeterya	1.141	212
33	Bot kiralama ve iskele (2 Adet)	120	30
34	Meydan ve Saat Kulesi	100	---
35	Gezinti yolları ve Sert Zeminler	72.269	---
36	Yeşil Alanlar	150.000	---
37	Yapay Göl	28.920	----

Şekil 4. İşlev şeması (Orjinal)

Şekil 5. Leke diyagramı (Orjinal)

Şekil 6. Sirkülasyon Şeması (Orjinal)

Yapısal uygulamayı tamamlayacak bir çalışmada bitkisel tasarım (plantasyon) çalışmasıdır. Plantasyon, yeşil alan kavramını uygulamaya oturtarak peyzajın ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bitkisel uygulamada ağaç, ağaççık, çalı ve çiçekli bitkilere yer verilmelidir. Bitkilerin seçiminde kent iklimine uygun ve adapte olabilecek türler kullanılmalıdır. Ayrıca önemli bir konuda uygulamada yaşça ve çapça büyük ağaç ve çalıların kullanılmasıdır. 5-15 yıllık ağaçların kullanımı hem görünüm hem de parkın kısa zamanda gerçek işlevine kavuşmasında büyük rol oynayacaktır. Aksi takdirde parkın olgunlaşması için bir süre beklenmesi gerekecektir.

Bu çalışmaların uygulanması ile ortaya çıkan tesislerin bakımı birbirine bağlı bir süreçtedir. Tesislerin bakım, yaşatılması ve yenilenmesi kullanıcı talebinin devamı açısından da çok önemlidir. Bakım çalışmalarında özel sektörün kullanılması da tavsiye edilen bir husustur. Belirli sözleşme doğrultusunda yapılacak bakım çalışmaları olumlu sonuçlar verecektir. Ayrıca belediye tarafından yeşil alanlar için kurulacak bir vakıfla bakım ve yenileme çalışmalarına maddi destek sağlanabilir. Mülkiyeti belediyede kalmak sureti ile alandaki büfe ve wc gibi tesislerin işletilmesi vakıfa sağlanmalıdır.

Kent halkının kendisi için yapılmış bir tesise sahip çıkması, bu tesislerin önemini bilincinde olması koruma ve yaşatmanın diğer önemli bir yanısıdır. Bu amaçla kamuoyu oluşturularak girişimler programlı ve etkin bir biçimde yapılmalıdır.

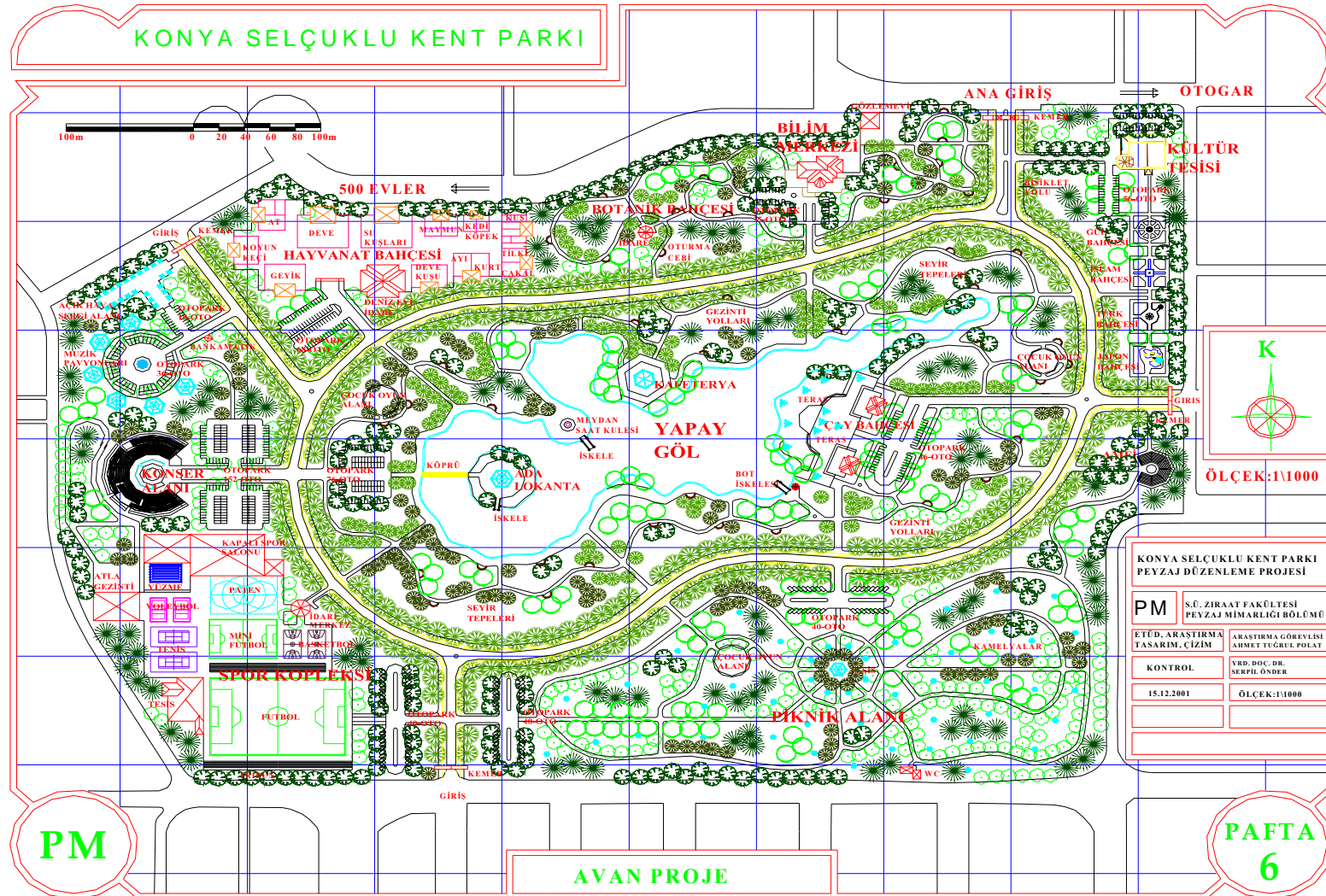
Kent parkı çalışmalarının değerlendirilmesinde yer seçimi çok önemlidir. Alt ve orta gelirdeki kişiler

maddi nedenlerden, üst gelir düzeyindekiler ise park kalitesinin yetersizliğinden dolayı parkları kullanmamaktadırlar. Yoğun kullanılan parklar amacından uzak ucuz piknik ve eğlence taleplerini karşılamaktadır. Bu sebeple oluşturulacak kent parklarında işlev esnekliğinin sağlanması önemli bir koşuldur. Kış-yaz ve gece-gündüz kavramları da kullanımı etkilemektedir. Bu yüzde yapılan çalışmalarda aydınlatma sistemleri ve işlev değişiklikleri pozitif etki yapacaktır. Çalışma alanında yapay göl içindeki adada bulunan restaurant kışları kış bahçesi işlevinde kullanma elastikiyeti ile bu olayın sağlanması düşünülmüştür.

Gerçekleştirilecek kent parkı rekreasyonel açıdan kentin ihtiyaçlarının büyük bir kısmına hitap edecek kapasitede olacaktır. Alanda sunulan aktif ve pasif rekreasyon olanakları insanların tatmin edici düzeyde olacaktır. Alanda oluşturulacak ana sirkülasyon sisteminde taşıtların yanı sıra insanlar yürüyüş ve bisiklete binme gibi etkinliklerden faydalanabileceklerdir.

Yaklaşık 468 da'lık alana kurulacak kent parkı kentin ve yakın çevresinin ticari potansiyelini artıracaktır. Ayrıca yakın çevresindeki konutların rantını yükseltecek ve mevki olarak kıymet kazanmalarını sağlayacaktır. Bu da olağan olarak çevrenin hareketlenmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

Proje doğrultusunda meydana çıkacak kent parkı Konya Kentinin mevcut olan tarihi ve turistik değerlerinden biri olacaktır. Ülkemizde sayılı olan kent parklarına bir yenisi eklenerek Konya kentinin bu yöndeki atılımları arasında önde gelenlerden birisi olacaktır.

Şekil 7. Avan proje (Orjinal)

KAYNAKLAR

- Anonymous, 1994. Devlet İstatistik Enstitüsü, Genel nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. İli:Konya Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Anonymous, 1995. Konya Meteoroloji İstasyonu. Meteorolojik Veriler, Meteoroloji Döküm Cetveli (Basılmamış). Konya.
- Anonymous, 2000. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Nüfus Sayım Sonuçları. Ankara.
- Bayraktar, A., Özkan, B., 1988. Akhisar Örneğinde Bir Kent Parkı Planlaması Üzerinde Araştırmalar. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. Cilt:25 No:1 Bornova, İzmir.
- Çetiner, A., 1979. Şehir Planlamasında Çalışma Yöntemleri ve İfade Teknikleri. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı A-tölyesi, İstanbul.
- Ersoy, M., 1994. Kentsel Alan Kullanım Normları. O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi. Ankara.
- Kafalı, M.A., 2001. Uygun Yatırım Alanları Araştırması Konya. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü. Ankara.
- Kömürcüoğlu, A., 1946. Konya İmar Planlarının Son İzah Raporu. Arkitekt Dergisi, Sayı:169-170, s:14-17, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.
- Önder, S., 1997. Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara.
- Özkan, B., Küçükerbaş, E.V., Bayraktar, A., 1990. Çivril-ışıklı Belediyesi Rekreasyon Alanı Tasarımı Üzerinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. Cilt:27 Sayı:2 Bornova, İzmir.
- Özkan, B., Küçükerbaş, E.V., 1992. Kent Parkı Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. Peyzaj Mimarlığı Dergisi 92/1 Sayı:30 Ankara.
- Yılmaz, S., Yılmaz, H., 1999. Peyzaj Tasarım Sürecinin çkümbetler Parkı Örneğinde İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt:30 Sayı:11 ISSN1300-9036 Erzurum.
- Yılmaz, A.M., 2001. Konya Ovası Tuzlu-Sodyumlu Topraklarının İslahı Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı Doktora Tezi. Konya.